

Πανεπιστήμιο Αθηνών
Τμήμα Επικοινωνίας και ΜΜΕ

Σπύρος Α. Μοσχονάς

Η μελέτη μεταβλητότητας 1

18/2/2026

Γλωσσική μεταβλητή

Γλωσσική μεταβλητή είναι μια γλωσσική μονάδα που θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί με περισσότερους του ενός τρόπους (= μια γλ. μονάδα με «εναλλασσόμενους» τύπους).

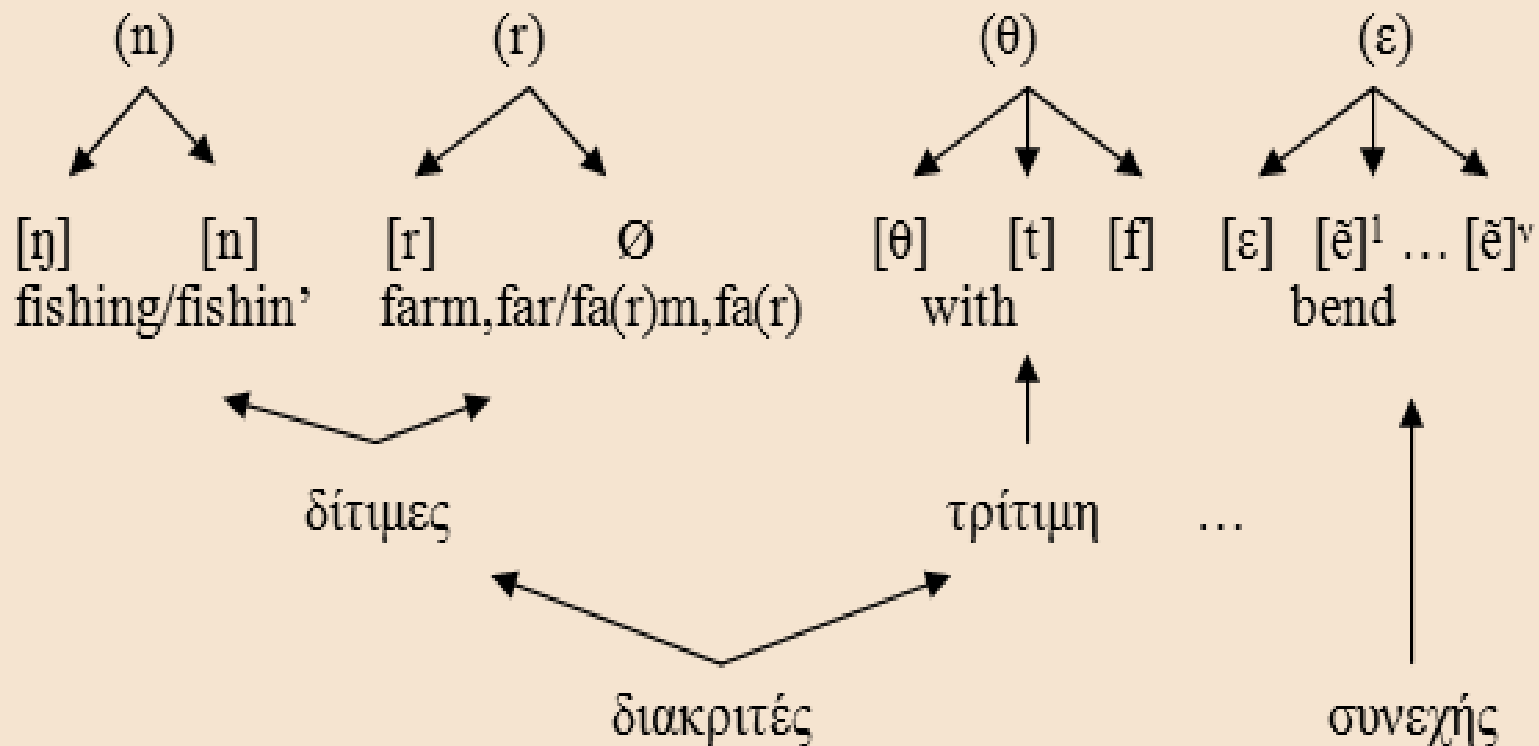
Οι γλωσσικές μεταβλητές συνδέουν

γλωσσική ποικιλία (εξαρτημένη μεταβλητή)

με

κοινωνική ποικιλία (ανεξάρτητη μεταβλητή)
(στρωμάτωση / ιδεολογία / ...).

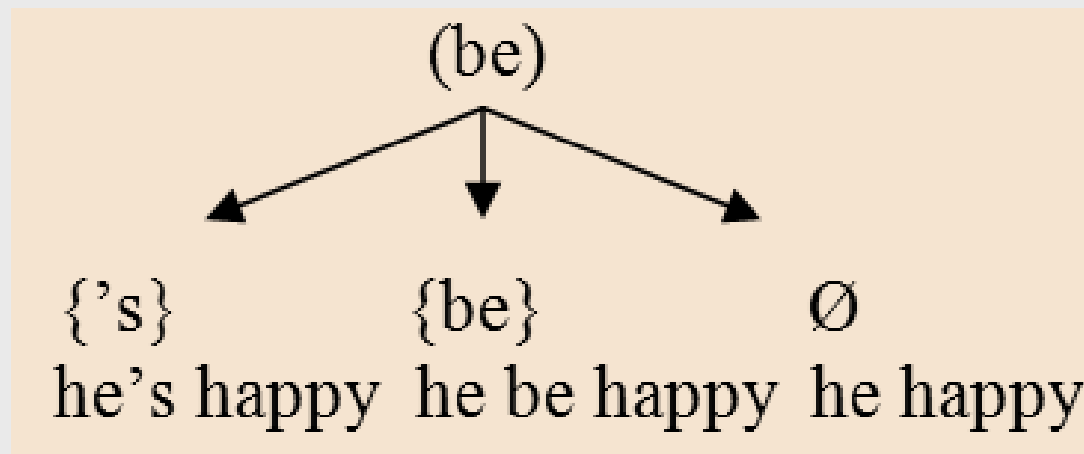
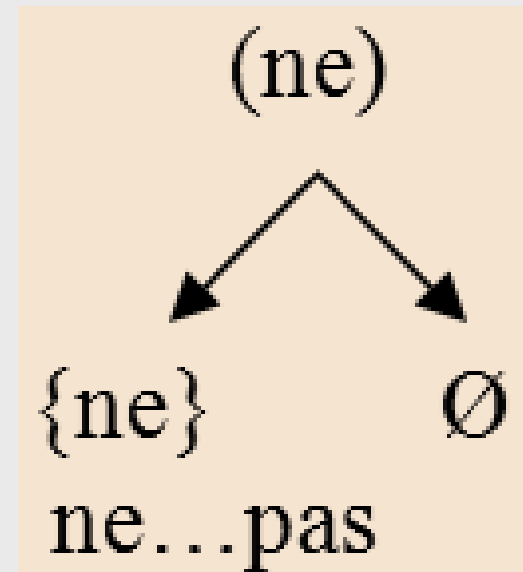
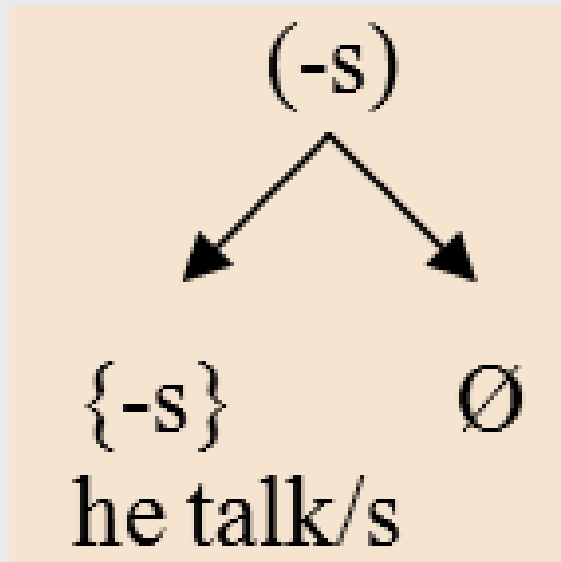
Μερικές γλωσσικές μεταβλητές που έχουν μελετηθεί (στα αγγλικά)

(Στην πράξη, κάθε συνεχής μεταβλητή μελετάται ως διακριτή, π.χ. [ẽ]¹, [ẽ]², [ẽ]³.)

Μη φωνολογικές μεταβλητές (στα αγγλικά/γαλλικά)

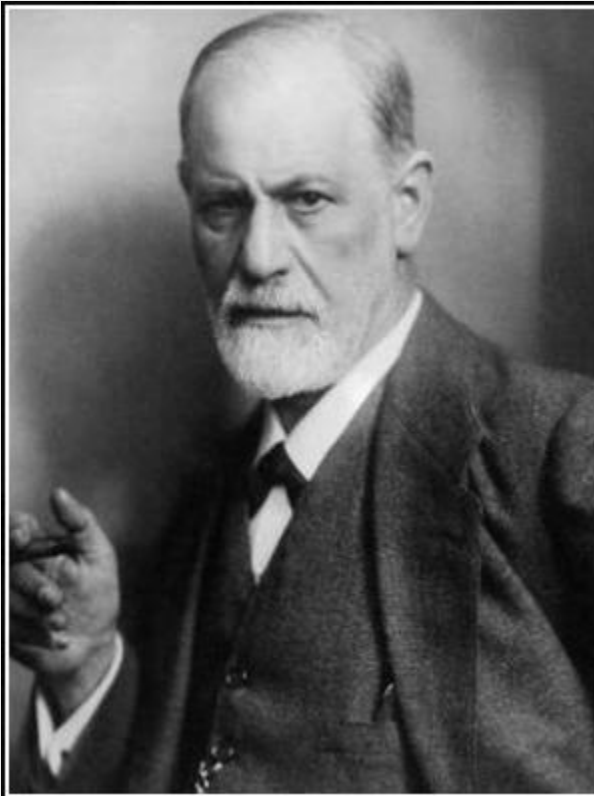

N.B.

---

*Τα «λάθη» είναι απλώς
διαφορετικές παραλλαγές!*

There are no mistakes.

— *Sigmund Freud* —

AZ QUOTES

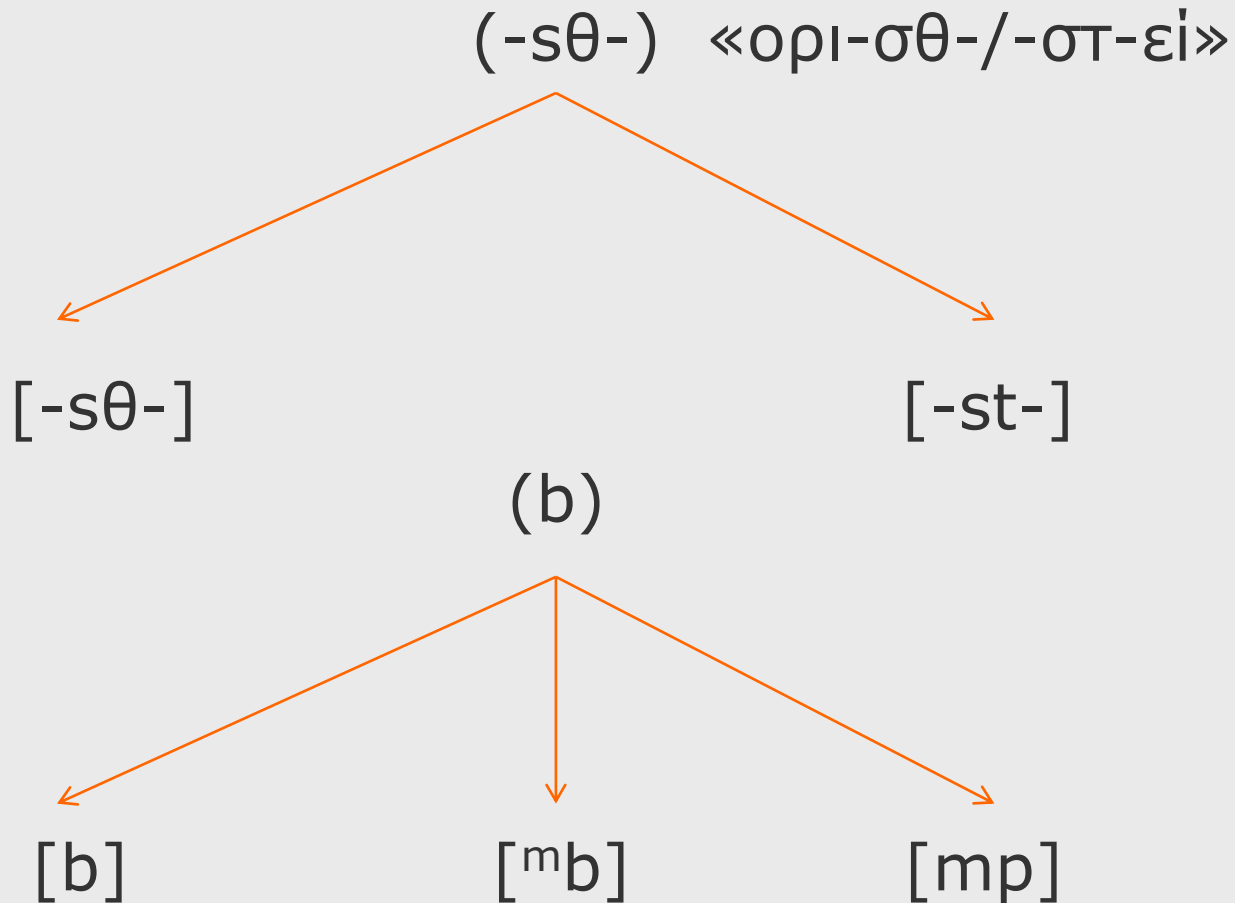
«Εναλλασσόμενοι τύποι»

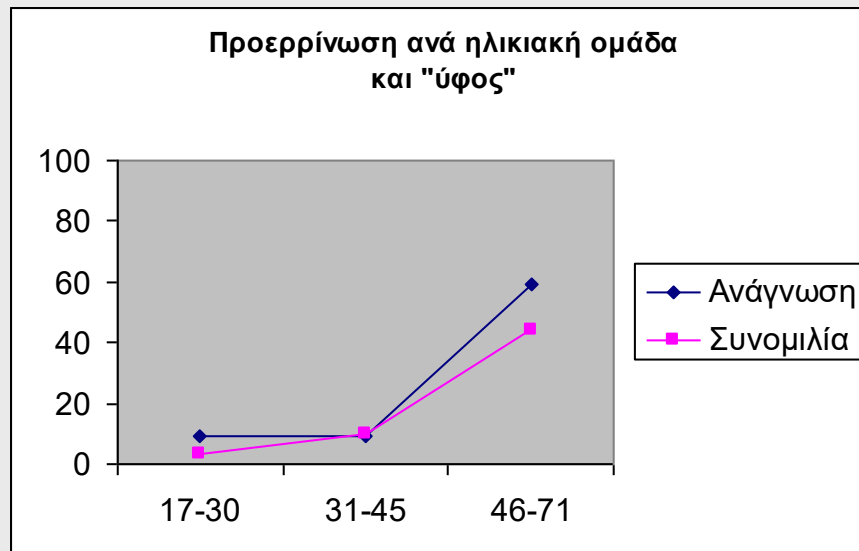
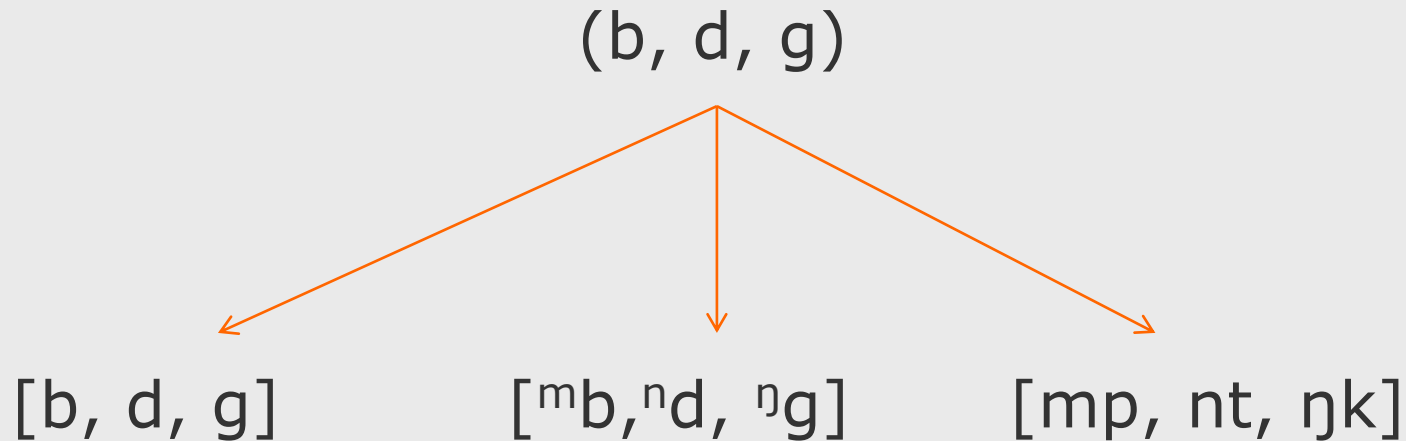
*αγαπάω / ώ, αγαπούνε / άνε, αγαπούσα /
αγάπαγα, αγαπιόσαντε / αγαπιούνταν /
αγαπιόνταν(ε), κτήμα / χτήμα, κτυπώ / χτυπώ,
οίνος / κρασί, εφτά / επτά [διαφορετικές
πραγματώσεις που οφείλονται στην ύπαρξη
διμορφίας], γλήγορα / γρήγορα, δανεική /
δανεικιά, πατέρες / πατεράδες, έφυγαν /
φύγανε, βγέστε / βγείτε, άφησέ τον / άσ'τον,
του δεκαπενταμελές / του δεκαπενταμελούς
[«λάθη»], ...· τα πήρα στο κρανίο, δίνε του,
ελλογιμότατε, ρε ... [μη εναλλασσόμενων
τύπων / ύφους, επιπέδου]· μονοτονικό /
πολυτονικό, ελληνική γραφή / greeklish, ...
[ορθογραφία]*

Παραδείγματα γλωσσικών μεταβλητών

Παράδειγμα γλωσσικής μεταβλητής: (νηχηρά κλειστά) →

Παραδείγματα γλωσσικών μεταβλητών

(-ης/-εως) «κυβέρνησης/'-εως»

[-is]

[-eos]

(-ή/-ούς) («επιμελ-ή/-ούς»)

[-i]

[-us]

Παραδείγματα γλωσσικών μεταβλητών

(διά/για)

(Fragaki & Goutsos 2018)

[dia]

[ja]

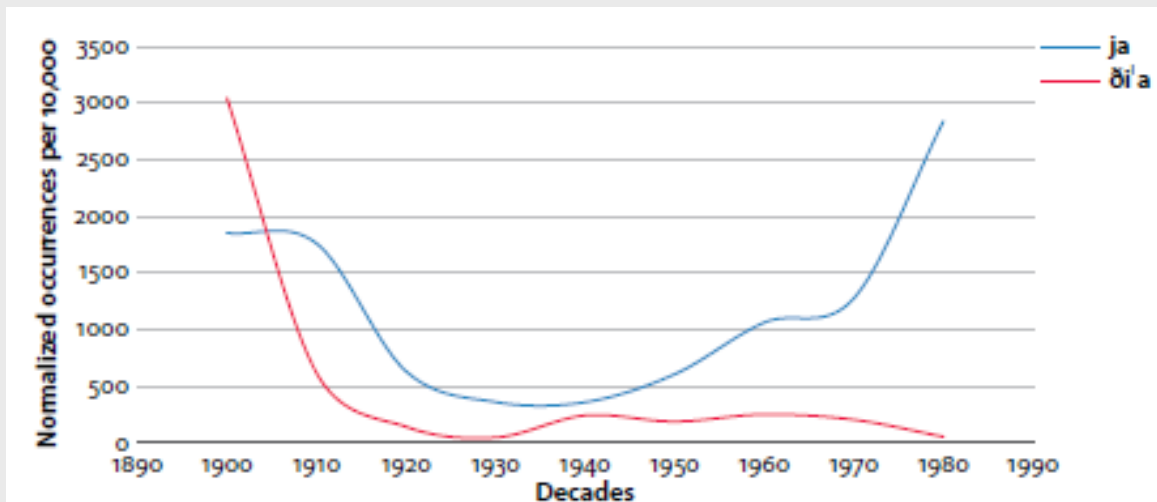

Figure 1. Frequency of variants δi'a (H) and ja (L) in all genres of *Greek Corpus 20*

Μεταβλητότητα στον γραπτό λόγο

BREAKING NOOZ:

Joy • 02/03/2016 • 08:49 •

Efosoan iparhoun aftoi oi ellines protimo na apelathoun aftoi kai na kratisoume tous syrious anti afton...toulahiston tou miden na diekdikisoun karekles me tis evlogies tou sofou laou. I exipnada metanastefse kai afti se alli hora....ed

↪ Απάντηση

Διάλυση • 02/03/2016 • 08:47 •

Άμα θέλετε να μάθετε μερικοί που σχολιάζετε τα γκαρσόνια όπως λέτε μερικές κοινωνίες τα γκαρσόνια της στηρίζουν γκαρσόνια και όποιος αντέξει. Κοτούλες

↪ Απάντηση

ZQA • 02/03/2016 • 08:39 •

ΝΑ ΤΙ ΨΗΦΙΣΑΤΕ !!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

↪ Απάντηση

ST • 02/03/2016 • 08:39 •

Δείξε μου τον φίλο σου να σου πω τι είσαι. Έχετε δει κανένα καλύτερο απο αυτές τις χολέρες του ΣΥΡΙΖΑ?Ολοι σ αυτ

↪ Απάντηση

Κοντά σε συμφωνία στο Brussels Group

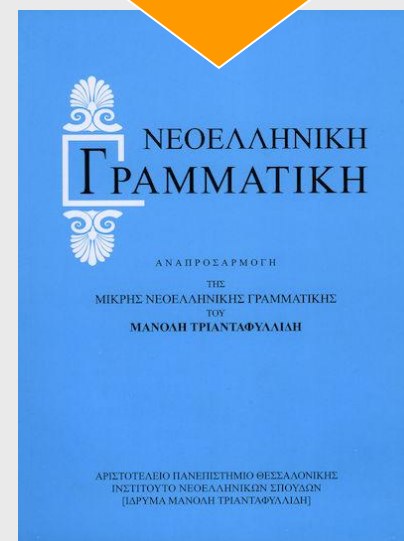
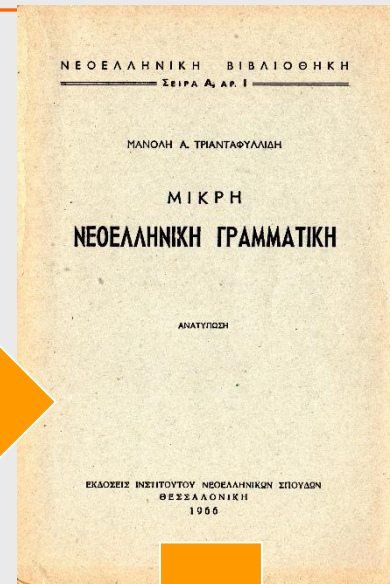
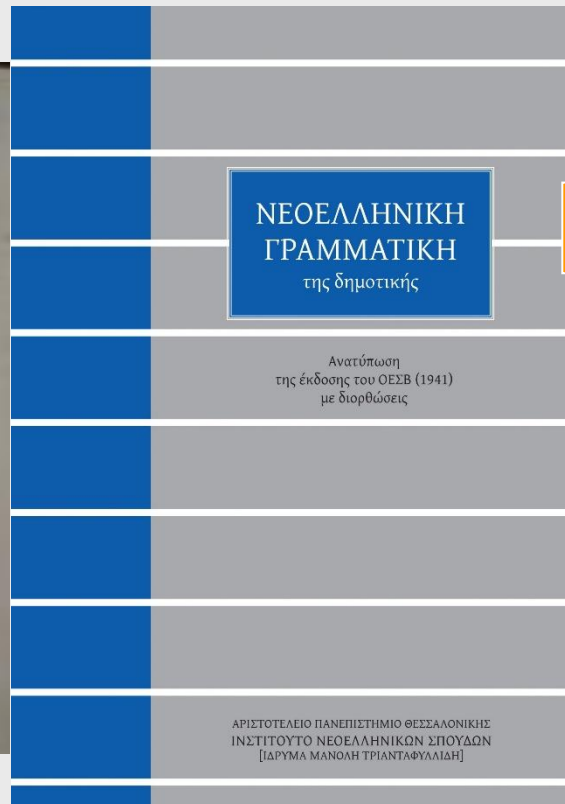

Άλλα παραδείγματα μεταβλητών;

Νεοελληνική Γραμματική (της Δημοτικής)

Δι/πολυ-τυπίες στην ΝΓ(Δ) (λεξιλόγιο)

... λέμε συνήθως *αδιάβροχο, βασίλειο* [...], αλλά μπορεί να πούμε και *αδιάβροχο, βασίλειο* [...]. λέγεται ακόμη *ίσια ίσια* αλλά και *ίσα ίσα*, και πάντοτε *ίσια κι ίσια*. *ισιώνω* και *ισώνω*, *ισώνομαι*, *εξισώνω*, *ισοδύναμος* κτλ.· *(α)γελάδα*, *(α)γκλίτσα* [...]. *επάνω – απάνω – πάνω*. *ίχνος – αχνάρι*. *βόλος – σβόλος*, *τρίποδο – στρίποδο*, *φαντάζω – σφαντάζω*. *γρήγορα – γλήγορα*. *αστραποπελέκι – αστροπελέκι*, *διδάσκαλος – δάσκαλος*. *βρούτσα – βούρτσα*, *πρινάρι – πουρνάρι*. *κτυπώ – χτυπώ*. *εκκλησιά – εκκλησία*. *σκολειό – σχολείο*. τα διπλόμορφα *γέροντας – γέρος*, *δράκοντας – δράκος*. *-ειό* και *-είο*. *θωρώ – θωριά* [...] *θεωρώ – θεωρία* [...]. *Αμερικάνος* (ιδίως για τους Έλληνες της Αμερικής) και *Αμερικανός*. *άφραγος* (και *άφραχτος*), *αχόρταγος* (και *αχόρταστος*). *αμερικάνικος* και *αμερικανικός*, *βουλγάρικος* και *βουλγαρικός*. *αθηναίικος* και *αθηναϊκός*. *άεργος* (πλάι στο *άνεργος*). *στενόχωρος*, *σπανιότερα* και *στενάχωρος*. *μεσοδρομής – μισοδρομής*, *μεσοκαλόκαιρο – μισοκαλόκαιρο*. ...

Δι-/πολυ-τυπίες στην ΝΓ(Δ) (φωνολογία)

φωνητικά διπλόμορφα – από αφαίρεση, λ.χ. *εξοδεύω* – *ξοδεύω*· φωνητικά διπλόμορφα – από αλλαγή, λ.χ. *εγγόνι* – *αγγόνι*· φωνητικά διπλόμορφα – από άλλα πάθη φωνηέντων, λ.χ. *ξυράφι* – *ξουράφι*· φωνητικά διπλόμορφα – από λόγιες λέξεις που καθιερώθηκαν πλάι στις αντίστοιχες λαϊκές, λ.χ. *κρύσταλλο* – *κρούσταλλο*· φωνητικά διπλόμορφα – άλλα παραδείγματα: *γκρεμνός* – *γκρεμός* [...]· φωνητικά διπλόμορφα – που γεννιούνται με ποιητικές λέξεις: *δεντρί* (*δέντρο*) [...]· *(α)γγίζω*, *ξαναγγίζω* αλλά *προσεγγίζω*· φωνητικά διπλόμορφα – ρήματα με διπλό ενεστώτα, καθώς *σπω* – *σπάνω*· *Κλυταιμνήστρα* αλλά και *Κλυταιμήστρα*· *Γιάννης*, *Γιαννιός*, *Γιάννος*· το *μια* λέγεται κάποτε και *μία*· *αραπίνα* και *αράπισσα*· *γάιδαρος* – *γαϊδούρι*· ο *πλάτανος* και το *πλατάνι*· ο *αρραβώνας* και σπανιότερα η *αρραβώνα*· *πλευρό* – *πλευρά* όρ. γεωμετρ.· ...

Δι/πολυ-τυπίες στην ΝΓ(Δ) (μορφολογία)

... (ε)ξομολογώ· (ε)ξοφλώ· παραήπιε, κουτσοήπιαμε, δεν το παραήθελε (αλλά και συναιρεμένα: παράπιες, παράφαγε, παράθελε)· έχω, είμαι (δεύτεροι τύποι)· οι διάφοροι τριτοπρόσωποι ρηματικοί τύποι σε -ν συνηθίζονται και με ένα πρόσθετο ε στο τέλος, ιδίως στη λογοτεχνία: δένουν – δένουνε [...]. (έ)δεναν – (ε)δένανε, (έ)δεσαν – (ε)δέσανε· στον παθητικό παρατατικό συνηθίζονται ακόμη: α) για το α' και β' πληθ. πρόσωπο, εκτός από τους κανονικούς τύπους σε -μαστε, -σαστε και οι τύποι σε -μασταν, -σασταν [...] β) για τα τρία ενικά πρόσωπα, ιδίως στο διάλογο και στην ποιητική γλώσσα, οι τύποι σε -όμουνα, -όσουνα και σε -ουμουν, -ουσουν, -ονταν ή -ούνταν· χάνουν συχνά την αύξηση στην ομιλία όταν προηγείται μόριο σε φωνήεν: θα (ε)στεκόμαστε, θα (ε)καθόμαστε· δένομε, δένουμε [οριστ.] δένωμε, δένουμε / δέσωμε, δέσουμε [υποτ.]· κρύβομε, -ουμε [οριστ.] κρύβωμε, -ουμε / κρύψωμε, -ουμε [υποτ.]· πλέκομε, -ουμε [οριστ.] πλέκωμε, -ουμε / πλέξωμε, -ουμε [υποτ.]· δροσίζομε, -ουμε [οριστ.] δροσίζωμε, -ουμε / δροσίσωμε, -ουμε [υποτ.]· ...

Είδη γλωσσικών μεταβλητών (W. Labov)

» social indicator

linguistic feature which correlates with social stratification or social group, but which shows no variation across different styles of speaking. Speakers do not seem to be aware of such forms and make no overt comment on them.

» social marker

“A linguistic feature whose usage correlates both with social group and with speech style; speakers are aware of such forms and their group associations but do not comment overtly on them.”

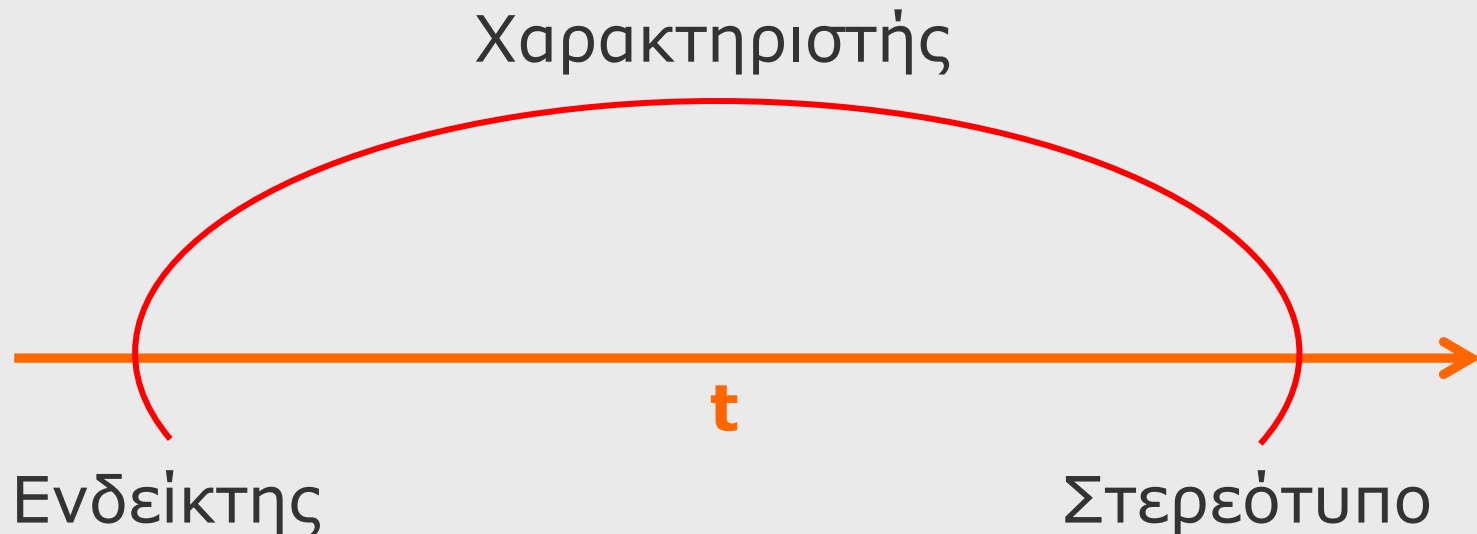
» social stereotype

“A language feature that speakers are aware of and comment on.”

Είδη γλωσσικών μεταβλητών

- » Ενδεικτική μεταβλητή / ενδείκτης (indicator)
- » Χαρακτηριστική μεταβλητή / χαρακτηριστής (marker)
- » Στερεοτυπική μεταβλητή / στερεότυπο (stereotype)

Είδη γλωσσικών μεταβλητών

- » Ενδεικτική μεταβλητή / ενδείκτης (indicator)
- » Χαρακτηριστική μεταβλητή / χαρακτηριστής (marker)
- » Στερεοτυπική μεταβλητή / στερεότυπο (stereotype)

